

בסיעתא דטימיא

שיעור שבועי

הגאון הגדול

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת שמות | 593

ט"ז בטבת תשפ"ג

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171004

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון

בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקיימים מיד כוכבית * סולמית #
ואחריו את מספר השיעור 34413380 ולסיום סולמית #

פרשת תשיב"ג

שיעור הגר"י זילברשטיין שליט"א ב"בית הכנסת המרכזי רמת אלהנ"ג"

לע"נ שמעון ב"ר שאול לוסטיג ז"ל
לע"נ שמואל ב"ר משה גודלבסקי ז"ל
לע"נ אברהם יצחק ב"ר אליעזר מנחם ושרה שפס ז"ל

הרב שמעון ב"ר שאול לוסטיג ז"ל

הלך מאיתנו משתתף קבוע בשיעורים - הרב שמעון ב"ר שאול לוסטיג זצ"ל. כארבעים שנה משתתפים יחד בשיעור הזה. מה נקרא משתתף קבוע? היה אומר לבני המשפחה: "ביום שני לא לעשות אירועים משום שיש שיעור", זה נקרא 'קבעת עיתים לתורה'. היה גבאי נאמן ואחראי, והתאמץ ללכת לשיעורי תורה. היה נוח מאוד לבריות ולמד בישיבת סלבודקה. היה 'רחים רבנן' - וזכה שבניו ת"ח. 'מוקיר רבנן' - זכה לחתנים ת"ח. 'דחיל מרבנן' - הוא גופא היה צורבא מרבנן. נפטר ממש במיתת נשיקה. אחד מהחבורה שמת, צריכים כולם לחזור בתשובה, והוא היה אחד מיוחד שבחבורה.

ת.נ.צ.ב.ה

פרסם את חברו ללא רשותו, ובמקום שייגיעו קונים, הגיעו ממש הכנסה

טיאלה:

מעשה באחת מארצות אירופה, שאחד העסקנים המקומיים הפיק ספר טלפונים של חברי הקהילה, והנה לפני מסירת הספר לדפוס, התברר שהדף האחרון של הספר נותר ריק, מפיק הספר נזכר בחברו הטוב, העובד לפרנסתו כ'שיפוצניק', ופרסם לו בעמוד האחרון מודעה חינם אין כסף, וזאת ללא ששאל אותו לפני כן אם הוא מסכים לכך. לאחר שהספר יצא לאור, הגיעו אליו ממש הכנסה ועצרוהו, ואמרו לו הנה פרסמת את עצמך כשיפוצניק, ואין לך תיק במס הכנסה, ואדם שמפרסם כזו פרסומת ענקית, סימן שהוא מרוויח הרבה ויש לו הרבה עבודה, ולא שחררוהו עד ששלם הרבה כסף כדי להשתחרר מהם. מיד

בצאתו מבית המעצר הגיע השיפוצניק אל חברו הטוב, המו"ל של ספר הטלפונים, והגיש לו את התשלום שגזרו עליו במס הכנסה, ותבע ממנו לשלם לו הכל, עד הפרטה האחרונה, "הרי על שכמותך, אמרו 'המברך רעהו בקול גדול, לקללה תיחשב לו'". המפרסם טוען לעומתו שכוונתו הייתה לטובתו, ורק לטובה, אלא שהוא לא לקח בחשבון את האפשרות הזו שאנשי מס הכנסה ממתינים להפקתו של ספר טלפונים שכזה, כדי לבלוש אחר כל המפרסמים ולבדוק האם הם משלמים מס כהלכה, האם המו"ל חייב בדיני אדם, או בדיני שמים, או שפטור לגמרי?

תשובה:

אמרין במסכת בבא קמא [נ"ו]: דהמטמין את הקמה מפני האש, וגרם שבעל האש יהיה פטור, שהמטמין חייב בדיני שמים, והקשו התוס' [ד"ה כסוי כסיתיה]: "ואם תאמר גלוי וידוע למקום למה נתכוין אם לטובה אם לרעה", ותירצו אפילו במתכוין לטובה שלא ימהר לשרף, ויוכל להציל בעל הבית בתוך כך, מכל מקום בדיני שמים חייב דאיבעי ליה לאזדהורי ולאסוקי אדעתיה שלא יבוא הפסד בכך.

אולם הרא"ה והמאירי [שם הו"ד ב'שיטה מקובצת'] כתבו שאם כוונתו לטובה פטור, וז"ל: "הייתה דליקה מתפשטת ובאה וטמן קמתו של חברו ונעשית טמון באש, ונפטר בעל הדליקה מתשלומיה, הרי יכול לומר שלטובה נתכוין שלא תבער האש כ"כ, ונמצא שאין כאן כוונה להזיק פטור מדיני אדם, ומכל מקום חייב בדיני שמים אם הייתה כוונתו להפקיע את התשלומין".

והנה הא שכתבו התוס' שחייב בידי שמים היינו משום דהוה גרמא, ולכן אינו חייב אלא בידי

בארץ, חיים בלחץ כלכלי, האם ייסעו לחו"ל?

טיאלה:

בא אדם אל הרב והתלונן שמצב פרנסתו מאוד דחוק, בקושי הוא גומר את החודש, אבל אם ייסע לחו"ל למדינה מסוימת, יוכל להתפרנס בכבוד ויוכל ללמוד ברוגע. התעורר וויכוח בינו לבין רעיתו, הוא טוען שארץ ישראל היא "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה", פרנסה הקב"ה נותן גם בארץ ישראל. אשתו אומרת שצריך לנסוע, כדי שפרנסתם תהיה בהרווחה ולא יהיו לחוצים. שאלו מה עליהם לעשות?

תשובה:

במסכת מועד קטן [י"ד]. נאמר, שלכל הדעות מותר לצאת מא"י לצורך מזונות, היינו שיהיה לו מה לאכול. נחלקו רבי יהודה וחכמים, מה הדין להרווחא, לדעת חכמים גם לזה מותר, כי גם זה נקרא מזונות.

כשיוסף הצדיק שלח אל יעקב אבינו לומר לו שיבוא אליו מצרימה הוא אמר: "...רדה אלי אל תעמוד... וכלכלתי אתך שם ... פן תִּנָּרש אתה וביתך וכל אשר לך" [בראשית מ"ה ט'-י"א]. אומר על כך 'בעל הטורים' [ד"ה פן תורש]: "...וכן אמר יוסף ליעקב, מוטב שתבוא לכאן אף ללכת חוצה לארץ, פן תורש מהתורה, כי לא תוכל ללמוד שם מפני הרעב". אומר 'בעל הטורים', פן תורש - מהתורה, תהיה עני (רש) מתורה. כשיש רעב, הראש לא צלול, לשבת בארץ ישראל זו מצוה עצומה, אבל הרעב יכול לגרום לעניות בתורה.

אלא שיש לדון מפני טעם אחר שאין לצאת מא"י לחו"ל, שכיוון שיש ויכוח בזה בין הבעל לאשתו, והרי נאמר במסכת כתובות [ק"י]: "הכל מעלין לא"י", כלומר שאם יש ויכוח בין האשה לבעל היכן לגור, מי שאומר לעלות לא"י שומעים לו. אמנם כתב הב"ח [אבהע"ז סימן ע"ה], שכל זה רק כאשר אין להם דוחק מזונות, אבל כשיש דוחק מזונות, יש לשמוע לבעל, כי הוא חייב לזון, ועליו נופל עול המזונות. אמנם לצאת מא"י גם לבעל אין שומעים.

שמים, אבל אם היה מזיק בידיים, היה חייב אף בידי אדם.

והנה בשו"ת 'מקור חיים' [סימן כ"ט], דן בשאלה זו, והביא ראיה מה'נתיבות' [סימן רצ"א ס"ק י"ד] שכתב: "אם ילך ראובן לבית שמעון וייקח מעות של שמעון ויקברם בקרקע, ואף שיכווין לטובת שמעון כדי שלא יגנב שלא נעשה עליו גזלן, וישכח באיזה מקום קברו, דודאי חייב ראובן לשלם, דכיוון שעשה מעשה בחפץ חברו וע"י מעשיו ניזק חפץ חברו, מזיק גמור הוא".

אולם מאידך כתב השו"ע [חו"מ סימן רצ"ב ס"ו]: "המטלטל חבית ממקום למקום ושברה אם טלטלה לצורכה, בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר פטור". ומלשון הסמ"ע משמע שאף אם נשברה בפשיעה פטור, אלמא שאדם שעשה לטובה, פטור.

ובאמת דברי התוס' קשים, כי למה חייב בדיני שמים, הלא רחמנא לְבָא בעי, וא"כ תִּנָּעַל הדלת בפני עושה טובה, וכן מצינו אצל ראובן שהכתוב פרסמו לשבח, שהתכוון להציל את יוסף מידי האחים. וגם אהרן שעשה את העגל בכל זאת כיון שכוונתו לטובה, לא מצינו בו שום חטא. ויעו"ש איך שפירש את הסוגיא באופן אחר.

וסיים ה'מקור חיים': "שלא דמי לשומר, שהשומר מוטל עליו לקחתו ממקום התורפה ולהניחה במקום המוצנע, משא"כ אינש דעלמא, דיוכל הניזק לטעון מי בקש זאת מידך לעשות לי טובה. אך מהגמ' [בבא קמא ל"ג], ברץ בערב שבת והזיק שפטור, משום שברשות מצוה עביד, והכא נמי כיון שמצוה לעשות טובה לחברו, לכן נראה שפטור, וכן ראוי להורות".

וכן משמע קצת מלשון המאירי שאף המזיק בידיים, ונתכוון לטובה, פטור בידי אדם, שכתב: "ונמצא שאין כאן כוונה להזיק פטור מדיני אדם".

אך בענייננו אינו אלא גרמא, והוה מחלוקת הראשונים אם חייב או פטור בדיני שמים, ונראה שבענייננו לכו"ע פטור, מפני שהשיפוצניק עשה שלא כהוגן שלא שילם מס, כיוון שדינא דמלכותא דינא, וכפי שציוה רבי את בניו [פסחים קי"ב]: "ואל תבריש עצמך מן המכס, דילמא משכחו לך ושקלי מנך כל דאית לך".

ואולי אפשר לתרץ על פי מה שכתב ה'העמק דבר' (שם) וז"ל: "ואני אתן את שכרך", כך דרך המלכים לשלם בעין יפה, ולא לגזור לעשות להם חנם". ויתכן שלשון ואני "אתן", דחקו, שמשמע שהוא מלשון נתינה ולא דרך תשלום. אם כן יובן דלכן היה מותר ליוכבד ליטול מתנה, כי דרך המלכים שנותנים בעין יפה, והיה ברור ליוכבד שאפילו אם הייתה בתיה יודעת שיוכבד היא אם משה, בכל זאת הייתה משלמת לה, כי כתוב ואתן שכרך, בלשון מתנה.

עוד יעוין בחיד"א [בביאורו על התורה בספרו "פרי דוד"] שכתב: שבתייה בת פרעה אמרה ליוכבד, 'היליכי את הילד הזה והניקהו' "לי" כלומר, שתאכל יוכבד מזון משובח כדי שהחלב שלה יהיה מעולה, מתאים לבן מלך, ולכן "ואני אתן את שכרך" כלומר השכר עבור המזון המיוחד והמשובח שיוכבד בתור אמא רגילה לא הייתה מרשה לעצמה לאכול מזון מעין זה, יעו"ש. לאור זאת מובן היטב איך היה מותר ליוכבד לקבל תשלום.

לסיכום: אסור ליטול שכר על כך, וממשה רבינו אין ראייה, כיון שזה דרך המלכים, או שהייתה צריכה לאכול אוכל משובח.

איך יתכן שינוכרי הנכנס לבית הכנסת חייבים לקום מפניו?

תשובה:

במסכת ע"ז [ג'] הובא מאמר ר' מאיר: "מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, תלמוד לומר [ויקרא י"ח, ה']: "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", כהנים לויים ישראלים לא נאמר אלא האדם, הא למדת שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול". התוס' [ד"ה שאפילו] ביאר, שכוונת גמרא לנוכרי העוסק בשבע מצוות בני נח.

והנה הרא"ה ב'שיטה מקובצת' (שם) כתב על דברי הגמרא ככהן גדול שהוא מְצוּה יותר מכל אחד ואחד מישראל, שיש בו מצוות יתירות, ולשון גוזמא ולאו דווקא.

ה'אגרות משה' [או"ח ח"ד סימן ל"ג] כתב על דברי הגמ': וודאי אין לומר דיש בנוכרי קדושה מצד התורה שלמד, דהא אין בו אפילו קדושת

נמצא שאם הם במצב של רעב, ולבעל יש פרנסה בחו"ל, ייתכן שמותר לצאת, כמו שאמר יוסף ליעקב. אם הבעל אינו רוצה לצאת, ומבטיח לפרנס את אשתו בא"י, אין להם לצאת. כך גם מסופר על החזו"א שאמר לרב אחד אחר השואה, שפרנסתו הייתה דחוקה מאוד: "יהודי צריך לגור בא"י".

לסיכום: אם הם נמצאים במצב של רעב, ואין מה לאכול, ירדו לחו"ל, כי הרעב מפריע ללימוד התורה.

אם שהציעה עצמה להניק את בנה הנטיש

תיארה:

אם מחוסרת אמצעים נרשמה בשם מזויף בבית חולים, ונטשה את בנה מסיבות כלכליות, לאחר לְדָתָה אותו. בית החולים חיפש מינקת בשכר, ובאה האם והציעה את עצמה להניק את התינוק, ולא גילתה שהיא אמו, והילד בנה. בית החולים שילם למינקת. האם יש בזה חשש גזל, כי אילו היה ביה"ח יודע שזאת האם, והרי את בנה בין כך תניק, לא היו משלמים לה?

תשובה:

לכאורה ממשה רבינו ישנה ראייה שמותר לאם ליטול את השכר המוצע לה. שהרי נאמר בתורה: "ותאמר לה בת פרעה היליכי את הילד הזה והניקהו לי ואני אתן את שכרך" [שמות ב' ט']. לכאורה אילו הייתה האם עוברת על הונאה, לא הייתה נוטלת את שכרה.

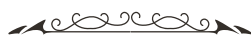
אולי אפשר לומר שיוכבד לא נטלה שכר, אלא בתיה בת פרעה הציעה תשלום, וכך מורה פשוט המקרא, "ותאמר לה בת פרעה היליכי את הילד... ואני אתן את שכרך, ותקח האשה את הילד ותניקהו". לא נאמר ותיטול שכרה. אלא שבמדרש רבה [שם פרשה א' כ"ה] כתוב שנטלה שכר וז"ל: "א"ר חמא בר חנינא, לא דיין לצדיקים שמחזירים להם אבידתם, אלא שנוטלין שכר, 'ותקח האשה את הילד ותניקהו', באותה שעה נתן לה הקדוש ברוך הוא מקצת שכרה, שהיא הייתה מחיה את הילדים, וכן הקדוש ברוך הוא החזיר לה את בנה ונתן לה שכרה".

(אלא שעדיין לא ברור לו הרי הוא גם עובד כוכבים, ואיך יתכן שצריך לקום מפניו).

ומעשה היה בת"ח מופלג שנודע לו שאמו נוכריה, והוא המשיך לבא לבית הכנסת, ויושב במזרח, עד שארגן לו טבילה לגירות. הציבור לא ידע וכולם קמו מפניו, ונסתפק, אם לומר לציבור לא לקום מפניו? לפי הנ"ל ימשיכו לקום מפניו ולבקש ברכה ממנו.

ישראל, ואף לא קדושת עבדים, אלא בהכרח הוא לעניין החשיבות והכבוד. מצד התורה חייב לכבד לומדי התורה, וחידש רבי מאיר שאף לנוכרי שעוסק בתורה, מחויבים לכבדו. ומבואר בדברים כי נוכרי העוסק בתורה אין בו קדושה כלל ועיקר וההשוואה לכהן גדול, היא רק לעניין החשיבות והכבוד שיש לתת לו.

הנה פתרון שאלתנו, נוכרי העוסק בתורה בשבע מצוות בני נח חייבים לכבד ולקום מפניו.

להזכירכם, השיעור הבא יתקיים בעז"ה ביום ב', כ"ג בטבת תשפ"ג, בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן בשעה 20:00. תפילת ערבית בשעה 19:45.

ייטיר בוח גדול למערכת קול הלשון ולראשייה, על העברת השיעור באיכות מופלאה.

ניתן להאזין לשיעור בשידור חי מקול הלשון במס' טל' 03-6171004

